

Vastaus Heikki Koskenkylälle

JAAKKO KIANDER

VTT, dosentti, vanhempi tutkija

Palkansaajien tutkimuslaitos

Heikki Koskenkylä keskustelee kommenttipuheenvuorossaan muutamista työttömyysongelmaan liittyvistä näkökohdista, joita olen aiemmin esittänyt (Kiander, 1995). Kommentti on varsin tervetullut, koska se selkiyttää hyvin vallitsevia eroja työttömyysongelman syiden analyysissa ja auttaa myös ymmärtämään, miksi on vaikea päästä yksimielisyyteen työttömyyttä alentavista keinoista.

Koskenkylä toteaa aivan oikein, että olen omassa puheenvuorossani korostanut työttömyysongelman ensisijaisesti makrotaloudellista luonnetta ja vähätellyt erilaisten mikrotason työmarkkina- ja sosiaaliturvareformien mahdollisuuksia vaikuttaa työllisyystilanteeseen ainakaan kovin nopeasti. Koskenkylä esittää taas vastakkaisen näkemyksen. Sen mukaan (1) talouspolitiikan ja varsinkin rahapolitiikan mahdollisuudet vaikuttaa talouskasvuun ovat varsin vähäiset ja siksi (2) tarvitaan varsin radikaali työmarkkinoiden rakenteiden uudistus.

Vanha kiista makropolitikasta

Kysymys makrotalouspolitiikan kasvu- ja työllisyysvaikutuksista on vanha kiistanaihe taloustieteessä. Edellisen kerran kamppailua tästä teemasta käytiin 1930-luvulla klassisen koulukunnan sekä Keynesin ja Tukholman koulukunnan välillä. Sama kiista on lämmennyt uudelleen 1980-luvulla rationaalisten odotusten vallankumouksen seurauksena. Tällä kertaa uudelleen muotoiltu klassinen näkemys näyttää olevan niskan päällä sekä tieteen valtavirrassa että myös talouspolitiikkaa tekevien viranomaisten keskuudessa, ainakin Euroopassa. Suomi ja Heikki Koskenkylä eivät muodosta poikkeusta tästä säännöstä.

Viime kädessä kysymys talouspolitiikan neutraalisuudesta riippuu siitä, miten nopeasti hinnat ja palkat reagoivat kysynnän muutoksiin. Uuden klassisen koulukunnan mukaan hintareaktiot ovat niin nopeita, ettei kysyntää lisäävillä toimilla ole mitään reaalisia vaikutuksia. Arkikokemus ei tosin aukottomasti tue tätä kantaa. Hintojen ja palkkojen sopeutuminen

kestää usein vuosia. Siten talouspolitiikalla voi olla reaalisia vaikutuksia jopa keskipitkällä aikavälillä. Nämä vaikutukset voivat lisäksi kumuloitua, jos työttömyysprosessissa on hystereesiiä.

Eräs tapa pitää makrotalouspolitiikkaa irrelevanttina on määrittellä kulloinenkin työttömyys lähes kokonaan rakenteelliseksi. Näin tekee myös Koskenkylä. Noudattaen taloustieteen klassisen oppisuunnan linjaa ja todettuaan Suomen työttömyyden rakenteelliseksi ongelmaksi, hän esittää lääkkeeksi rakenteellisia uudistuksia, joita hän itsekin varsin osuvasti kutsuu "shokkihoidoksi". Ehdotettuja lääkkeitä ovat mm. palkkaerojen kasvattaminen ja työsuhdeturvan poistaminen.

Koskenkylä toivoo "paljon tilapäisiä, määräaikaista ja epätyypillisiä työsuhteita". Hieman naivisti hän vaatii samalla että "on kiinnitettävä huomiota myös hyvän työilmapiirin luomiseen" (on kyllä vaikea nähdä miten äärimmäiseen epävarmuuteen voi liittyä hyvä ilmapiiri).

Samalla tavalla 1930-luvulla klassisen taloustieteen edustajat pitivät laman syinä liian korkeita työpalkkoja ja ihmisten velttoutta. Kultakannan sanelemaa deflatorista talouspolitiikkaa pidettiin ainoana vaihtoehtona ja siitä poikkeamiset tuomittiin epäterveinä temppeina, joilla ei voitaisi saada aikaan mitään pysyvää helpotusta. Tapa, jolla lamasta 30-luvulla toivuttiin, osoitti nämä käsitykset kuitenkin vain osatotuusiksi.

Rakenneselityksen kritiikkiä

Minun on vaikea uskoa siihen, että Suomeen olisi viidessä vuodessa syntynyt 16 prosentin rakenteellinen työttömyys. Mitkään "rakenteet" eivät ole muuttuneet näin rajusti. Verokiilan kiristymisellä on mahdollista selittää muutaman prosentin työttömyysasteen nousu,

ei enempää.

Jos samanaikaisesti olisi runsaasti avoimia työpaikkoja ja niiden vastaanottamisesta kiellettyjä työttömiä, voitaisiin puhua jossain järjestyksessä merkityksessä rakenteellisesta työttömyydestä. Tällä hetkellä yhtä avointa työpaikkaa kohden on kuitenkin noin 90 työtöntä työnhakijaa.

Pääsääntöisesti työttömien toimeentulo on selvästi heikompaa kuin työllisten ja pitkäaikaistyöttömyys johtaa useimmiten pysyvään köyhyyteen. Kannustinloukkupuheista huolimatta pitäisi olla selvää, että useimmilla työttömillä on selvä taloudellinen kannustin työllistyä. Asiasta valmistuvat tutkimukset tulevat selkiyttämään käsityksiämme tässä suhteessa.

Suomalaisten työmarkkinoiden joustamattomuuden puute on osaksi myytti. Ammatillinen ja alueellinen liikkuvuus ja palkkaerot ovat meillä kiitettävällä tasolla (ks. esim. Eriksson ja Jäntti, 1995). Lisäksi Koskenkylän toivomia epätyypillisiä työsuhteita joutuu olosuhteiden pakosta tekemään jo noin puolet työntekijöistä. Joustamattomaksi leimattu järjestelmämme on tämän sallinut.

Huolestuttavia näkymiä avautuu, jos kaiken joustavoittamisen ja etuuksien karsinnan jälkeenkään työllisyys ei parane. Euroopassa on tästäkin esimerkkejä.

Kirjallisuus

Eriksson, Tor - Jäntti, Markus: Työntekijöiden liikkuvuus ja ansiotulot, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 1/1995

Kiander, Jaakko: Mikä estää työttömyyden puolittumisen?, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 4/1995

Koskenkylä, Heikki: Onko suurtyöttömyyden ongelmaan ratkaisua?, *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 1/1996